

УДК 372.811.378

Ольга ХАРЖЕВСЬКА,
кандидат психологічних наук,
Хмельницький національний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЛІНГВОПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ

У статті досліджено основні концепції проектної методики, запропоновані зарубіжними та вітчизняними авторами. Наголошено на ефективності її використання в навчальному процесі, що дозволяє розкрити творчий потенціал та задіяти лінгвопізнавальні мотиваційні резерви студентів. Особливу увагу зосереджено на особистісно-діяльнісному підході з метою оптимізації пізнавальної та емоційно-ціннісної діяльності, налагодженні тіснішого зв'язку між мовою та фаховими дисциплінами, розвитку комунікативної компетенції під час занять з іноземної мови за професійним спрямуванням.

Ключові слова: *проектна методика, лінгвопізнавальна мотивація, комунікативна компетенція, особистісно-орієнтоване навчання, навчальні програми.*

Актуальність дослідження. Лінгвопізнавальна мотивація є різновидом внутрішньої мотивації і полягає в позитивному ставленні студентів до самої мовної матерії. Можливі два шляхи її формування: опосередкований, тобто через комунікативну мотивацію, і безпосередній, шляхом стимулювання пошукової діяльності студентів у мовному матеріалі. Проектна робота є вже не новою методикою на сьогодні. Її заслуги широко визнавалися роками у навчанні зокрема

таких дисциплін, як: фізика, географія, історія. Проте у викладанні іноземної мови це відносно одна з інноваційних методик [1].

Для досягнення розвитку лінгвопізнавальної мотивації доцільно застосовувати проектну методіку, оскільки робота над будь-яким проектом є відмінним стимулом для розширення і поглиблення мовного матеріалу [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку навчання проектна методика детально досліджується як закордонними, так і вітчизняними авторами, зокрема Л. А. Байдуровою, В. Васильєвим, І. О. Зимньою, Ю. В. Коваленко, Т.Є. Сахаровою, Є. С. Полат, О. М. Устименко, Дж. Ормрод, М. Уікс, Т. Хатчинсоном. Було встановлено, що проектна діяльність є важливим компонентом системи продуктивного утворення і нестандартним, нетрадиційним способом організації освітніх процесів через активні способи дій (планування, прогнозування, аналіз, синтез), спрямованих на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу. Особливо ця методика дозволяє розкрити творчий потенціал та лінгвопізнавальні мотиваційні резерви студентів.

Метою статті є обґрунтування ефективності застосовування методу проектів при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням та дослідження його позитивного впливу на процес навчання. Відповідно до проведеного дослідного навчання студенти не відчували рутинності та нудної роботи, для них будь-який проект є засобом спілкування та своєрідним творчим заняттям. Вони можуть експериментувати з мовою, наче з чимось більш реальним, з тим, що можна відчути, а не лише з тим, про що читають в підручниках, навчально-методичних матеріалах та літературних джерелах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проектна методика допомагає інтегрувати іноземну мову у власну мережу комунікативної компетенції того, хто вивчає мову. По-перше, це заохочує застосовувати широкий діапазон комунікативних навичок, дає змогу використовувати інші сфери знань та дає можливість описати те, що є важливим у власному житті. По-друге, проект робить мову більш пов'язаною з потребами студентів у висловленні професійних ситуативних подій.

Навчальний процес проходить на інтелектуально-емоційному рівні, коли викладач пропонує студентам комунікативні, розумові та професійні завдання, створюючи передумови і формуючи підстави, на базі яких в студентів виникає особиста зацікавленість в роботі, бо вони вчаться спілкуватися про власний внутрішній світ, свою країну, свої думки та майбутні професійні плани. По-третє, проект налагоджує більш тісний зв'язок між мовою та фаховими дисциплінами [3].

Студенти повинні відчувати потребу в мовному матеріалі для розширення і поглиблення своїх мовних можливостей. Тому доцільно час від часу застосовувати прийом, що робить цей зв'язок наочним. Викладач говорить: “Сьогодні ми будемо обговорювати... Які слова та вирази доцільно використати для цього?” Таким чином створюється потреба у нових словах. Студенти називають рідною мовою потрібні їм слова, а викладач допомагає їм у перекладі пасивного лексичного мінімуму. Проте ефективніше, якщо студенти, використовуючи словник, самостійно знайдуть значення цих слів іноземною мовою, а викладач допоможе вибрати в кожному конкретному випадку потрібне слово із безлічі варіантів його значення. Помітно, що і закарбована в пам'яті лексика теж збагачується, тому мотивація зростає [4].

Однак не тільки підібраний комунікативний професійно-орієнтований мовний матеріал може викликати лінгвопізнавальну мотивацію. У навчальному процесі з іноземної мови важливо також стимулювати безпосередній інтерес до мови як такої. Викладачеві потрібно зуміти втілити багаті загальноосвітні можливості іноземної мови, а це значить – сконцентрувати увагу студентів на самій мові, на їх вмінні давати імена речам, процесам, на ідеомастиці, на лінгвокраїнознавчому аспекті мови, на етимології, у випадку, якщо ці явища можна пояснити на матеріалі активного лексичного мінімуму [5].

З цією метою варто додавати роботі над мовою характер пошукової, дослідницької діяльності. Студенти з інтересом дізнаються і встановлюють таке: 1) лексика природно відображає численні умови матеріального і соціального життя; у словниковій “картині світу” виявляється зв'язок лексики й умов об'єктивного світу, особливо у нових словах, що з'являються, у формуванні та зміні науково-техніч-

ної, суспільно-політичної термінології (IT – Information Technologies, JIT – just in time, WLAN – wireless local area network, PC – personal computer); 2) лексика не тільки багаторазово відображає “картину світу” і суспільну свідомість, але і сама здатна вплинути на формування суспільної свідомості людини. Студенти встановлюють, що бурхливі зміни у світі матеріальних речей, у науково-технічному прогресі, політичній та економічній сферах, у духовному житті знаходять відображення у нових словах, в інтернаціональній лексиці, запозичених словах або кальках. Це слова названі лінгвістами “словами-свідками” епохи. До них відносять, наприклад: to like, computer surfing, freelancing, to google, screen shot [6].

Велику роль відіграє також розвиток мовного здогаду того чи іншого значення слова, вираження граматичної форми викликає у студентів позитивне ставлення і мотивує подальший лінгвістичний пошук. Вправи з мовного здогаду можуть бути настільки ж цікавими, як і розв’язання кросворду. Тому варто постійно спонукати студентів до цього виду мовленнєвої діяльності, націлюючи їхню увагу на “підказки” і опори в самому матеріалі. Важливо також спонукати їх до накопичення мовного матеріалу. Для цього рекомендується застосовувати різні мовні ігри. Навчити користуватися і складати “значеннєві карти” (mind-mapping), що допоможуть самостійно систематизувати мовний матеріал з теми, що досліджується.

Важливим видом внутрішньої мотивації є також інструментальна мотивація, що впливає з позитивного ставлення до визначених видів роботи. Відомо, що педагогічний ефект може бути досягнуто лише в результаті власної активності. Тут можна застосувати таку тавтологію: потрібно навчити студентів вчитися. У формі нейтрально-пасивного сприйняття цього досягнути практично неможливо [7].

Проектна методика в навчанні іноземної мови також навчає самостійної роботи, саме тут їй приділяють головну роль. У результаті подібного підходу студенти будуть озброєні методичним інструментарієм для подальшого удосконалення навичок і умінь з іноземної мови. Названі види і підвиди мотивації є “прихованою силою, що тонізує навчання”. Чи будуть вони “розбуджені”, чи перетворяться вони

в реальну рушійну силу впродовж всього процесу навчання, залежить від педагога. Отже, у його функцію входить виховання мотивів навчання, тобто створення засобами даного предмета основ для виклику відповідних мотивів [8].

Проектна робота більш захоплююча, ніж інші види навчальної діяльності завдяки двом головним елементам комунікативного підходу, а саме: важливості мотивації, тобто, ставлення того, хто навчається, до самого процесу навчання та значенню релевантності, тобто зв'язку з життям, а саме, як той, хто навчається ставиться до іноземної мови [9]. Розглянемо це більш детально. Позитивна мотивація є ключем до успішного оволодіння мовою, а проектна робота є особливо корисним засобом. З опитування педагогів, які використовують методи проектів на своїх заняттях, саме цей прийом студенти виконують із задоволенням. Але чому проектне навчання є настільки мотивуючим? Це пояснюється трьома причинами. По-перше, проект є індивідуальною роботою. Ті, що навчаються, описують своє життя, свою домівку, сім'ю, місто, мрії, свої власні спостереження та дослідження. Іншими словами їм надається можливість більше розповісти світові про себе. По-друге, проектна робота є дуже активним посередником. Студенти не лише ознайомлюються з лексикою чи використовують її, вони: збирають інформацію; малюють карти, роблять комп'ютерні презентації, малюнки, діаграми, складають плани; групують тексти, використовують наочність; проводять опитування, інтерв'ю, проводять дослідження, можливо, роблять записи [10]. Ми також можемо додати сюди і третій елемент: важливість освітніх цінностей, тобто, як програма з іноземної мови за професійним спрямуванням пов'язана із загальним освітнім розвитком студентів [11].

Проектна робота – це навчання через дію. І нарешті, проекти дають повне відчуття чогось досягнутого, можливість виготовляти якийсь продукт. Спостерігається віддача з боку тих, що навчаються, коли вони усвідомлюють, що можна зробити, використовуючи англійську мову, яку вони вивчають. Ця характерна риса проектної роботи дуже добре підходить для групи студентів із різними здібностями, тому що вони можуть працювати відповідно до свого рів-

ня та успішності. Здібні можуть показати, що вони знають незалежно від програми чи плану, натомість слабші студенти можуть досягнути того, чим вони можуть пишатися, що підвищує рівень їх власної самооцінки, компенсуючи нижчий рівень володіння мовою за допомогою відеоматеріалу чи наочності [12].

Отже, можна висновити, що процес та зміст заняття повинні робити внесок у загальний рівень студентів. Проектна робота дуже пов'язана із сучасними уявленнями про мету та природу освіти. Постає питання про освітні цінності. Більшість сучасних академічних програм вимагають заохочувати ініціативу, незалежність, увагу, дисципліну, співпрацю та розвиток корисних науково-пошукових вмій з усіх дисциплін, відводячи велику кількість годин на самостійну роботу студентів. Проектна робота є способом втілення цих загальних цілей у практичну діяльність на заняттях; заохочуються міждисциплінарні підходи. Для навчання мови це означає, що студентам під час заняття з іноземної мови слід використовувати знання, які вони отримали з інших предметів. Саме робота над проектами спонукає до цього.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в ефективності застосування проектного навчання серед студентів немовних спеціальностей для подолання психологічного бар'єру в процесі спілкування іноземною мовою, а також у розробці комплексу вправ і завдань з метою розширення активного словникового запасу професійної лексики.

Список використаної літератури

1. Байдурова Л. А. Метод проектов при обучении учащихся двум иностранным языкам / Л. А. Байдурова, Т. В. Шапошникова // Иностр. языки в школе. – 2002. – № 1. – С. 5–11.
2. Харжевська О. М. Project work among the students: its effective methods / О. М. Харжевська // Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук. : зб. наук. праць викладачів. Хмельницький : ХНУ, – 2007. – № 1. – С. 54–56.
3. Зимняя И. А. Проектная методика обучения английскому языку / И. А. Зимняя, Т. Е. Сахарова // Иностр. языки в школе. – 1991. – № 3. – С. 9–15.
4. Васильев В. Проектно-исследовательская технология: развитие мотивации / В. Васильев // Народное образование. – 2000. – № 9. – С. 177–180.

5. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2 – С. 3–10.
6. Hutchinson T. Introduction to Project Work / T. Hutchinson // Oxford: Oxford University Press, 1996. – 400 p.
7. Гринчишин О. М. Організація комунікативно-пізнавальної діяльності студентів за допомогою проектної методики / О. М. Гринчишин // Збірник наукових праць № 32, частина II. – Хмельницький : Видавництво Національної академії ДПСУ, 2004. – С. 56–59.
8. Wicks M. Imaginative Projects. A recourse book of project work for young students / M. Wicks // Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 128 p.
9. Nickerson R. S. Teaching of thinking and problem-solving / R. S. Nickerson // San Diego, CA : Academic press, 1994. – 449 p.
10. Устименко О. М. Комплекс вправ і завдань для навчання студентів другого курсу англomовного монологічного мовлення на основі проектної методики / О. М. Устименко, Ю. В. Коваленко // Іноземні мови. Науково-методичний журнал. – 2014. – № 4. – С. 20–32.
11. Харжевська О. М. Розвиток навичок іншомовного спілкування у студентів інженерно-технічних спеціальностей за допомогою внутрішньої мотивації / О. М. Харжевська // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Психологія. – 2016. – Вип. 4. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2016_4_10
12. Ormrod J. F. Education Psychology Learners / J. F. Ormrod // Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 2000. – 627 p.

Рецензент – доктор психологічних наук, професор Олександренко К. В.

Стаття надійшла до редакції 13.12.2016

Харжевская О. Исследование развития лингвopознавательной мотивации с помощью проектной методики

В статье проводится исследование основных концепций проектной методики, которые предложены зарубежными и отечественными авторами. Акцентируется на эффективности её внедрения в образовательный процесс, что позволяет раскрыть творческий потенциал и действовать лингвopознавательные мотивационные резервы студентов. Особое внимание сосредоточено на личностно-деятельностном подходе с целью оптимизации познавательной и эмоционально-цен-

ностной деятельности, налаживании более тесной связи между иностранным языком и специальными дисциплинами, развитии коммуникативной компетенции во время проведения занятий по иностранному языку по профессиональному направлению.

Ключевые слова: проектная методика, лингвопознавательная мотивация, коммуникативная компетенция, личностно-деятельностное обучение, учебные программы.

Kharzhevskia O. The investigation of the development of the language cognitive motivation by means of project method

The aim of this research is to investigate the effective use of project method in teaching the foreign language for the specific purpose in the classroom. Project work captures better than any other activity. There are two principal elements of a communicative approach. These are: a) a concern for motivation, that is, how the learners relate to the task; b) a concern for relevance, that is, how the learners relate to the language. We could add to these a third element: c) a concern for educational values, that is, how the language syllabi relates to the general educational development of the learner.

Positive motivation is the key to successful language learning, and project work is particularly useful as a means of generating this positive motivation.

It is not very appropriate to assess a project only on the basis of linguistic accuracy. Credit must be given for the overall impact of the project, the level of creativity it displays, the neatness and clarity of presentation and most of all the effort that has gone into its production. It is normal practice in assessing creative writing to give marks for style and content. Many education systems also require similar factors to be taken into account in the assessment of students' oral performance in class.

According to our observation students invest a lot of themselves in a project and so they usually make every effort to do their best work. Any project does not only form part of the total amount of work that the students produce in the language course. There are plenty of opportunities to evaluate accuracy in other parts of the language program. Project work provides an

opportunity to develop creativity, imagination, enquiry and self-expression and the assessment of the project should reflect this.

It is often in the traditional classroom that the weaker students can be neglected, because the brighter students take more than their share of the teacher's attention. It would be wrong to pretend that project work does not have its problems. It certainly demands a lot of the teacher in terms of preparation and classroom management skills. It also requires a change of attitude about what is really valuable in language teaching, and you need to work with your students to develop a responsible working environment. But, in practice, most teachers find that their worst fears about project work do not materialize. The work is so motivating for the students that it produces its own momentum. The noise of the well-managed project classroom is the sound of creativity. And that's what we want to encourage not suppress. The key to successful project work is good preparation.

As a conclusion we want to attract your attention that project work is one of the most exciting developments in language teaching. It combines in practical form both the fundamental principles of a communicative approach and the values of good education.

Keywords: *project method, language cognitive motivation, personal activity approach learning, communicative competence, syllabi.*